

(De jeugd van tegenwoordig)

Tussen ambitie en traditie

Peking anno 2006. Dansende jongeren, samengepakt onder een warme deken van dikke smog, vullen de dansvloer van een discotheek terwijl westerse hits uit de jaren '90 op volle sterkte uit de boxen knallen. De nieuwe generatie verdrinkt in het aanbod aan amusement en westerse invloeden dat een steeds groter deel uitmaakt van hun wereld. De jongeren van nu, die geen littekens kennen door oorlogen, honger of onderdrukking, worden de paradepaarden van een nieuwe wereldmacht, althans dat hopen ze.

door Carolien Dircken

Echte zondagskinderen lijken de nieuwe generatie jongeren te zijn. Met de geleidelijk herwonnen, persoonlijke vrijheid, de groeiende economie en financiële rijkdom, smeden ze plannen voor de toekomst, vaak gevormd naar voorbeelden uit de westerse wereld en gericht op carrière, vrijheid en financiële vooruitgang. De laatste decennia omarmen jongeren de invloeden van het 'rijke Westen', bijvoorbeeld in de vorm van de serie *Friends* op dvd, de band Outkast in discotheken, toeristen uit alle landen en winkelcentra waarin McDonald's en Starbucks de consument om de honderd meter naar binnen lokken. Maar traditionele normen en waarden hangen nog altijd als een sluier om hen heen. Bovendien is financiële vooruitgang in China een relatief begrip. Veel leeftijdsgenoten van de stadsjeugd leven nog altijd in bittere armoede, waardoor ze amper naar school kunnen.

Prestatiedrang

De nieuwe generatie jongeren wil naar het buitenland. Deze trend komt voort uit de economische groei en de toegenomen mogelijkheid om contact met de buitenwereld te onderhouden, zoals in het bedrijfsleven, de academische wereld, maar ook als toerist of 'consument'. Sinds de heropening van het land in 1978 dendert de westerse beeldcultuur het land binnen.

Om een financieel onafhankelijke status te verkrijgen, is het vinden van een prestigieuze baan voor veel jongeren erg belangrijk. In haar boek *Only Hope-Coming of age under China's One-Child Policy* geeft Vanessa Fong de droombanen weer van de door haar ondervraagde jongeren in de grote Noord-Chinese kustplaats Dalian. Tieners spreken vooral over het bereiken van status door een functie of titel als bestuurslid, ambtenaar, manager en intellectueel. Om dat te bereiken moeten ze in ieder geval presteren op school. Daarom sluiten ze zich wekenlang op met hun boeken. Hoewel een universitaire titel nog geen garantie is voor een goede baan, concurreren

studenten hevig met elkaar om de beste cijfers, de kans op een studiebeurs en een plaats aan de beste universiteit. De druk om te presteren is extra hoog, omdat het succes van het (enige!) kind de enige hoop op een goede oude dag van de ouders is.

Linda, een 23-jarige studente uit de stad Tianjin, heeft ook te maken met dit soort verwachtingen. Haar ouders, taxichauffeur en huisvrouw, staan achter haar studiekeuzes. Zelf hebben ze nooit de kans gehad een toekomst te kiezen. Haar ouders willen de situatie onder controle houden, waardoor de wisselwerking van hoge verwachtingen en zware druk in stand wordt gehouden. Haar ouders vinden studeren belangrijker dan het hebben van vrienden.

Naast de drang te presteren en geld te verdienen, volgen de jongeren de trend uit de jaren '80. Deze bestond uit het verlangen naar individualisme en persoonlijke vrijheid. Dit heeft zijn weerslag op het seksuele gedrag van jongeren. Sinds de jaren '90 is intimiteit belangrijker geworden en seks voor het huwelijk minder bijzonder. Het enorme aanbod van tijdschriften voor jongeren en de hedendaagse popcultuur heeft invloed op het seksuele aspect. Artikelen en videoclippen laten zien hoe gewoon seks is en hoe leuk het kan zijn.

De toenemende invloed van het Westen, de financiële mogelijkheden en de toegenomen, persoonlijke vrijheid hebben ervoor gezorgd dat jongeren de ruimte hebben gekregen hun dromen en ambities te ontwikkelen. Die dromen en ambities worden echter vaak tegengewerkt door de scheve economische verhoudingen, traditionele levensopvattingen en conservatisme van de oudere generatie.

Studiepunten kopen

Om een goede opleiding te kunnen genieten, moeten jongeren hoog scoren op hun toelatingsexamen aan het eind van hun middelbare-schooltijd. Een Chinese vader: 'Je enige hoop is het toelatingsexamen, want dat bepaalt of de rest van je leven fijn is of een lijdensweg.' Tijdens haar onderzoek heeft Vanessa Fong rondgekeken bij deze examens. Samen met de ouders van verschillende leerlingen wachtte ze urenlang buiten de examenzaal op de kinderen. Voor ouders, die niet kunnen terugvallen op een ouderdagvoorziening, hangt hun toekomstige financiële positie af van de prestaties van hun zoon of dochter op dit examen. Dit is overigens gewoon de realiteit, en geen overspannen ambitieus verwachtingspatroon van veeleisende ouders. >

Volgens de Chinese normen moet een kind er alles aan doen om zijn ouders gelukkig te maken en te tonen dat het hun spaarcenten meer dan waard is.

Door de zware last van prestatiedrang spenderen Chinese jongeren bijna al hun vrije tijd aan hun studie. Ouders zien er streng op toe dat hun kind zich voornamelijk bezighoudt met studeren. Veel jongeren volgen naast het reguliere programma ook bijles of extra cursussen, aangeboden door scholen in de vakanties en weekenden.

Ondanks hun tomeloze inzet, is het studeren aan een (top)universiteit voor de meeste jongeren niet weggelegd, omdat ze niet voldoende punten halen. Wanneer een student de officiële toelatingseis net niet haalt, kan deze echter wel punten 'bijkopen' en toch toegelaten worden. De ouders betalen dan meer collegegeld, iets dat in veel gevallen zorgt voor nog meer prestatiedrang bij hun kinderen. Volgens de Chinese normen moet een kind er alles aan doen om zijn ouders gelukkig te maken en te laten zien dat het hun spaarcenten meer dan waard is.

Voor jongeren uit arme gezinnen is het vaak onmogelijk om met minder goede resultaten toch binnen te komen bij een goede school of universiteit, maar zelfs als minder rijke studenten goed scoren tijdens de eindexamens, is het nog maar de vraag of hun ouders zich het collegegeld van de universiteit naar keuze kunnen veroorloven.

Gapend gat tussen arm en rijk

Op het platteland begint het probleem vaak al op de basisschool. In delen van de provincies Yunnan en Sichuan leven gezinnen die moeten rondkomen van 200 yuan (ongeveer 20 euro) per jaar. Een kind dat naar de basisschool gaat betaalt 140 yuan per semester, een bedrag dat deze gezinnen onmogelijk kunnen betalen. Daarom leren de meeste kinderen in deze gebieden in twee semesters de basiskarakters om te kunnen lezen en schrijven. Zodra ze het stigma 'analfabeet' kwijt zijn, begint hun leven als arbeider.

Maar ook in andere regio's, bijvoorbeeld in de Zuid-Chinese kustplaats Beihai (Guangxi), zijn jongeren achtergesteld door armoede. Serveerster Lin Mei en haar collega Huang Qiang spreken

Het is te vroeg om te spreken van een generatie zondagskinderen. De meesten kunnen zich niet veroorloven om 'door te leren' in plaats van te werken.

geen woord Engels en eigenlijk ook geen voor buitenstaanders verstaanbaar Mandarijn. Gebarentaal is het enige middel om te communiceren met mensen van buiten hun provincie. Toch zouden ze niets liever willen dan een leven leiden buiten dat gebied, het liefst in Amerika. Ze ziet wel in dat die kans er voorlopig niet inzit en daarom heeft Lin Mei haar doelen bijgesteld. Ze wil zelfstandig zijn, eigen baas worden en vrij zijn van welke vorm van toezicht dan ook. Als ze voor zichzelf kan zorgen, hebben haar ouders simpelweg niets meer over haar te zeggen en dat is een mooi vooruitzicht.

Deze twee jongeren vertellen dat zij en hun leeftijdgenoten geheel en al afhankelijk zijn van het inkomen van hun ouders bij alles wat ze doen. Lin Mei wilde na de middelbare school bijvoorbeeld Engels leren, al was het maar via een korte cursus. Haar ouders, die een klein winkeltje runnen, kunnen dat financieel echter niet opbrengen. En daarom werkt ze ook, iedere dag. Omdat iedere cent weer wat bijdraagt aan de kans op een goede opleiding.

Huang Qiang heeft inmiddels genoeg geld bij elkaar gesprokkeld om de helft van zijn studiegeld >

Anouk Jansen

te kunnen betalen. Zijn ouders zorgen voor de rest. Hij schat zijn arbeidskansen na die opleiding overigens niet eens zo hoog in. Als hij aan een betere universiteit zou kunnen studeren en een andere studie dan informatica had kunnen kiezen, dan had zijn toekomst er volgens Qiang veel rooskleuriger uit gezien.

De meeste jongeren verkeren in een soortgelijke financiële situatie als Lin Mei en Huang Qiang. Voor hen is het onmogelijk het leven te leiden dat ze ambiëren. Om de kleding te kopen die wordt getoond in dure tijdschriften moeten ze bedragen neertellen die ze gewoon niet bezitten. Om nog maar te zwijgen van dure vliegtickets naar het buitenland, televisies en auto's. De advertenties en reclames waarmee ze dagelijks geconfronteerd worden, drukken deze groep minder bedeelde jongeren met hun neus op de feiten. Er gaapt een groot gat tussen de rijke wereld van hun dromen en de wereld van de Chinese midden- en onderklasse, een gat dat door een groot gedeelte van de jonge generatie Chinezen nooit gedicht zal worden.

Tegenspreken blijft taboe

De opvoeding die ouders hun kind geven, is traditioneel van onschatbare waarde. Volgens de normen en waarden in de Chinese samenleving moet de opvoeding van de ouders dan ook op zijn minst worden 'terugbetaald'. Is het niet in dit leven, dan toch in ieder geval na de dood van de ouders. Deze verplichtingen aan ouders, de 'kinderlijke piëteit', heeft veel invloed op de levens van veel jongeren. In een uit 2004 daterend onderzoek zegt meer dan negentig procent van de Chinese stadsjongeren later voor hun ouders te zullen zorgen. In 2040 is 22 procent van de bevolking ouder dan 65 jaar. De zorg van deze groep komt dan geheel op de schouders van het enig kind terecht.

Nog altijd zijn zonen meer gewild dan dochters. Deze traditionele opvatting over het nageslacht

verliest terrein in de grote steden, maar is nog zeker actueel in grote delen van het land. Veel ouders zien het geld dat ze besteden aan de ontwikkeling van hun dochter als 'water dat ze verspillen door het op de grond te morsen'.

Niet alleen hebben vrouwen te duchten van conservatieve opvattingen, jongeren krijgen ook nog eens weinig kans zich te ontwikkelen als zij door hun werk op het platteland gebonden zijn aan hun geboortedorp. De grote stad ligt voor hen slechts in het verschiet als ze bereid zijn vuil en slecht betaald werk aan te nemen. Persoonlijke verrijking door middel van onderwijs is daarbij niet voor hen weggelegd.

Zelfs als jongeren uit stedelijke gebieden wel een hogere opleiding kunnen genieten, is het niet

Homojongens willen hun ouders beschermen voor de schande die ze de familie toebrengen. Ze zijn vastberaden om gewoon te trouwen met een vrouw.

vanzelfsprekend dat zij daarna kunnen meedraaien in de economische vooruitgang en bloeiende internationale handel. Door de conservatieve en gesloten houding van veel docenten, die zeker niet gewend zijn met jongeren in discussie te gaan, is het voor studenten zeer moeilijk eigen ideeën te leren ontwikkelen en creatief om te gaan met de lesstof. Zowel op de werkvloer, op school als in informele situaties betekent het tegenspreken van oudere mensen en mensen met een hogere positie dat je ze aanvalt. Hierdoor verliezen zij hun

gezicht en loopt de onderlinge relatie grote schade op. Deze hiërarchische verhoudingen leveren in het internationale verkeer soms problemen op.

Schijnhuwelijk

Seksualiteit komt natuurlijk altijd en overal voor, maar het is geen gemakkelijk gespreksonderwerp in China. Geen jonge Chinees zal zijn ouders om seksueel advies vragen of openlijk uitkomen voor een afwijkende seksuele voorkeur. Dat is ook niet vreemd, gezien de seksuele voorlichting die jongeren tot ver in de jaren '90 voorgeschoteld kregen. Seks, en zelfs de gedachte daaraan, zou kunnen leiden tot een slechte geestelijke balans en concentratieproblemen op school. Elke generatie weer werd opgevoed met het idee dat seks slechts diende voor voortplanting. Dat het ook nog leuk kan zijn, was en is een taboe. Linda kan dit bevestigen. Ze is ervan overtuigd dat slechts weinig jongeren hun liefdesleven thuis kunnen bespreken zonder waarschuwingen en afkeuring te moeten aanhoren. Ook jongeren onder elkaar zijn naar haar idee nog vrij preuts. Ze deelt haar ideeën over seks niet met haar vriendinnen en kijkt zelf, net als haar studiegenoten, nog altijd vreemd op van homoseksualiteit.

Sommige homo's kunnen zich nu enigszins vrijelijk bewegen in virtuele chatrooms en grote gayclubs. Zij zijn zich er alleen wel degelijk van bewust welke impact hun geaardheid kan hebben op hun directe omgeving. In de club Destination in Peking hebben Ryan en zijn vrienden elkaar gevonden. Al vanaf hun veertiende weten ze dat ze op jongens vallen, maar slechts een handjevol mensen om hen heen weet hiervan. Ze willen hun ouders beschermen voor de schande die ze de familie toebrengen. Ze zijn vastberaden toch gewoon te trouwen met een vrouw. Gelukkig genoeg voor deze mensen ligt de gemiddelde leeftijd om te trouwen in de steden steeds hoger en kunnen ze de schijn voor hun familie nog even ophouden. Maar dat de dag zal aanbreken waarop ze een schijnhuwelijk zullen moeten aangaan,

weten ze maar al te goed. Ze denken dat er voorlopig aan deze situatie in China ook geen einde zal komen. Eerst moeten mensen doorkrijgen dat homoseksualiteit geen ziekte is en moeten jongeren elkaars voorkeur accepteren. En dat kan naar hun schatting nog generaties duren.

De toekomst

Conservatisme en taboes zijn niet de enige dwarsliggers als het gaat om de ontwikkeling en kansen van jongeren. Armoede zal voorlopig voor veel jongeren een probleem blijven. De economie zal zich ook op het platteland verder moeten ontwikkelen voordat jongeren ook daar kans maken op een goede opleiding en carrière. Maar de huidige generatie studenten en hogeropgeleiden die al de maatschappelijke ladder is opgeklimmen, heeft nog steeds te maken met een onderwijssysteem dat creativiteit en innovatie bepaald niet heeft gestimuleerd. Een afgeronde studie op zich is voorlopig ook niet voldoende voor de gedroomde carrière, gezien de moordende concurrentie.

Ondanks de vele positieve maatschappelijke veranderingen die zich hebben voorgedaan waardoor de situatie van jongeren zeker is verbeterd, is het nog te vroeg om te spreken van een generatie zondagskinderen. Deze generatie heeft de ambitie om de kansen te grijpen die er zijn, maar slechts een minderheid heeft ook werkelijk de mogelijkheden daartoe. Verreweg de grootste groep kan zich financieel gewoon nog niet veroorloven om 'door te leren' in plaats van te werken. De Chinese jongeren van nu leven nog tussen Mao en McDonald's en ze hebben een lange weg te gaan voor ze zich kunnen losbreken uit deze tussenpositie. Eenmaal in de 21ste eeuw zijn ze steeds vrijer van geest, maar met handen en voeten gebonden aan de grillen van een land in transitie. 友

Carolien Dircken is sinoloog. Ze verrichtte in Peking onderzoek naar jeugdcultuur.